

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради ДФ 50.035.2024 / ID 5768
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії БАЗАРОВА Ірина, 1987 року народження, громадянка республіки Молдова, освіта вища: закінчила у 2010 році Одеський національний університет імені І.І. Мечникова за спеціальністю «Мова та література (англійська)» та здобула кваліфікацію спеціаліст з мови та літератури (англійська, іспанська). Працює викладачем кафедри «Філологія» в Одеському національному морському університеті, Міністерство освіти і науки України, м. Одеса з 2015 року до цього часу, виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Філологія».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Одеського національного університету імені І.І.Мечникова від 01 травня 2024 року № 801-18, у складі:

Голови разової

спеціалізованої вченої ради - Наталії КОНДРАТЕНКО, доктора філологічних наук, професора, професора кафедри прикладної лінгвістики Одеського національного університету імені І.І.Мечникова.

Рецензентів – Лесі ВОЙТЕНКО, доктора філологічних наук, професора, завідувача кафедри зарубіжної літератури Одеського національного університету імені І.І.Мечникова;
Олени ПОЖАРИЦЬКОЇ, кандидата філологічних наук, доцента, доцента кафедри граматики англійської мови Одеського національного університету імені І.І.Мечникова;

Офіційних опонентів – Наталії ШКВОРЧЕНКО, доктора філологічних наук, професора, завідувача кафедри романо-германської філології та методики викладання іноземних мов Міжнародного гуманітарного університету;
Олександри ПРИХОДЧЕНКО, кандидата філологічних наук, доцента, доцента кафедри іноземних мов професійного спрямування Запорізького національного університету,

на засіданні 14 червня 2024 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 – Гуманітарні науки БАЗАРОВІЙ Ірині на підставі прилюдного захисту дисертації «Світська

бесіда і пліткарство як жанри фатичного спілкування (на матеріалі англomовного художнього літературного дискурсу і кінодискурсу)» за спеціальністю 035 Філологія.

Дисертацію виконано в Одеському національному університеті імені І.І.Мечникова Міністерства освіти і науки України, м. Одеса.

Науковий керівник Наталя БІГУНОВА, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри теоретичної та прикладної фонетики англійської мови Одеського національного університету імені І.І.Мечникова.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису.

1. Актуальність теми дисертації та її зв'язок з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри. Актуальність роботи визначається її відповідністю науковому напрямку кафедри теоретичної і прикладної фонетики англійської мови «Дослідження лінгвокультурологічних та просодичних особливостей усного мовлення» (номер державної реєстрації 0107U010628).

2. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів визначається в тому, що було визначено ситуативну модель, сценарій, тематику та соціально-прагматичні функції жанрів світської бесіди та пліткарства. Здійснений контекстуально-інтерпретаційний аналіз світських бесід та пліток, зображених в англomовному персонажному художньому мовленні уможливив укладення власної типології комунікативних стратегій й тактик учасників фатичного спілкування англomовного художнього дискурсу. Особистим внеском здобувачки є і встановлення мовних засобів світської бесіди та пліток у художньому літературному дискурсі та у кінодискурсі.

3. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій забезпечено детальним вивченням наукових праць вітчизняних та зарубіжних дослідників за проблематикою дослідження (325 позицій, із них 126 іноземними мовами); матеріалом дослідження слугували дві вибірки: 420 епізодів світської бесіди та 310 епізодів вираження пліток, виокремлених методом суцільної вибірки із 36 сучасних англomовних романів обсягом 10691 сторінок, а також 155 кіноепізодів світської бесіди та 160 кіноепізодів вираження пліток, виокремлених із 9 сучасних англomовних художніх фільмів і 4 серіалів; релевантністю застосованих методів опрацювання фактичного матеріалу.

4. Наукова новизна результатів дисертації. Наукова новизна результатів дисертації полягає в тому, що в ній уперше в сучасному мовознавстві на матеріалі сучасної англійської мови представлено лінгвопрагматичну характеристику жанрів світської бесіди та пліткарства;

здійснено дефініційний аналіз лексем світської бесіди та пліткарства, виокремлено ядерні та інтегральні семи в їхній семантичній структурі; надано власні визначення мовленнєвим фатичним жанрам світської бесіди та пліткарства; уперше визначено ситуативну модель, сценарій, тематику та соціально-прагматичні функції жанрів світської бесіди та пліткарства; уперше здійснено контекстуально-інтерпретаційний аналіз світських бесід та пліток, зображених в англomовному персонажному художньому мовленні; укладено типологію комунікативних стратегій й тактик учасників фатичного спілкування англomовного художнього дискурсу; уперше встановлено репертуар мовних засобів світської бесіди та пліток у художньому літературному дискурсі та у кінодискурсі.

5. Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційної роботи. Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційної роботи полягає в системному описі комунікативно-прагматичних рис фатичного спілкування. Результати дослідження поглиблюють уявлення про фатичну функцію мови та сутність фатичної комунікації, уточнюють соціально-прагматичні функції, тематику та сценарій світської бесіди та пліткарства. Висловлені міркування й узагальнення щодо комунікативно-прагматичної природи світської бесіди та пліткарства доповнять теоретико-методологічну базу жанрології. Запропонований алгоритм дослідження фатичної комунікації з огляду на ситуативний контекст й мовця як представника певної соціальної спільноти розширить межі дискурсивного аналізу.

6. Оцінка структури та обсягу дисертації, її мови та стилю. Дисертація «Світська бесіда і пліткарство як жанри фатичного спілкування (на матеріалі англomовного художнього літературного дискурсу і кінодискурсу)» за своєю структурою, мовою та стилем викладу, оформленням відповідає вимогам МОН України та освітньо-наукової програми. Відповідно до поставленої мети і завдань, дисертація складається з анотації (українською та англійською мовами), вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури (325 позицій, із них 126 іноземними мовами). Дисертаційна робота містить 2 таблиці і 1 рисунок. Загальний обсяг дисертації становить 221 сторінка, із них текстова частина – 194 сторінки.

7. Результати перевірки роботи на академічний плагіат.

Дисертаційна робота була перевірена автоматизованим сервісом пошуку плагіату Unicheck. Результати перевірки зафіксовано в звіті від 7 листопада 2023 р.: оригінальність – 93,52%; схожість – 6,48%, найбільша схожість – 6,48% (з джерелами з інтернету); немає вилучених інтернет-джерел; 8,93% цитат. Вилучені 6,48% складають емпіричний матеріал, самоциткування та технічні збіги, що не вказують на плагіат. Запозичення не є плагіатом, але виявлена кількість цитат перевищує обсяг, виправданий поставленою метою роботи (ст. 444 Цивільного кодексу України).

Висновки щодо запозичень виявлених в роботі є слушними і не є плагіатом, робота є самостійним дослідженням і може бути рекомендована до захисту.

Інші факти, встановлені експертами у процесі перевірки: відсутні.

Висновок: За результатами перевірки дисертація Базарової І. визнана оригінальною роботою, яка не містить елементів академічного плагіату

Здобувач має *п'ятнадцять* одноосібних публікацій, *чотири* з яких опубліковано у фахових виданнях України. Загальний обсяг публікацій – 4,37 друкованих аркушів.

1. Базарова І. Дефініційний аналіз лексем small talk та gossip. Нова філологія. Запоріжжя, 2023. (89). С. 28-34. URL: <http://novafilolohiia.zp.ua/index.php/new-philology/article/view/814>
2. Базарова І. Комунікативна тактика подяки в світському мовленні (на матеріалі англомовного художнього дискурсу). Записки з романо-германської філології. Одеса, 2023. Вип. 2 (51) С. 20-29. URL: <http://rgnotes.onu.edu.ua/article/view/296817/291861>
3. Базарова І. Комунікативно-прагматичні риси жанру пліткарства. *Мова: науково-теоретичний часопис з мовознавства*. Одеса, Астропринт, 2022. Вип. №37. С. 67-73. URL: <http://mova.onu.edu.ua/article/view/261452>
4. Базарова І.В. Реалізація комунікативної стратегії встановлення контакту в дискурсі світської бесіди. *Інновації ХХ століття* : зб. матеріалів міжнародної інтернет-конференції, м. Вінниця, 10 серпня 2020 р. Вінниця : Наука та практика, 2020. с. 5-8. URL: <http://rgnotes.onu.edu.ua/article/view/210990>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації (опубліковані тези доповідей на наукових конференціях):

1. Базарова І. Дефініційний аналіз лексеми gossip. Матеріали науково-практичної конференції «Розвиток Філології й лінгводидактики в умовах реформування освітньої системи» : зб. матеріалів конференції. м. Київ, 23-24 вересня, 2022 р. Київ, 2022. С. 22-24.
2. Базарова І. Жарт як фатичний засіб, характерний для світської бесіди. *The current state of development of world science: characteristics and features: II International scientific and theoretical conference*: зб. матеріалів конференції. Lisbon: Volume 2, 2021. С. 14-16.
3. Базарова І. Комунікативні інтенції учасників світської бесіди. *Theoretical and empirical scientific research: concept and trends*: матеріали I міжнародної дистанційної науково-практичної конференції. Велика Британія: Оксфорд, 2021. С. 232-234.
4. Базарова І. Контакт-встановлююча стратегія як провідна для учасників світської бесіди. II Всеукраїнська міжнародна науково-практична конференція: Сучасні студії з романської та германської філології : зб. матеріалів конференції. Одеса, 2021. С. 6-9.

5. Базарова І. Плітки та чутки в повсякденній комунікації: розмежування понять. Scientific collection "InterConf" №130. Science and education in progress : зб. матеріалів конференції. Dublin, Ireland, 26-28 October, 2022. С. 175-177.
6. Базарова І. Різновиди та особливості фатичних мовленнєвих жанрів. Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences: Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the II International Scientific and Practical Conference (Vol. 1): зб. матеріалів конференції. Кембрідж, 2021. С. 129-130.
7. Базарова І. Семантична структура лексеми gossip-плітка (на матеріалі англомовних тлумачних словників). Збірник матеріалів VIII міжнародної науково-практичної конференції присвяченої пам'яті проф. В. Л. Скалкіна : зб. матеріалів конференції. Одеса, 2022. С. 116-120.
8. Базарова І.В. Комунікативна тактика пліток в рамках світської бесіди (на матеріалі художнього англомовного кінодискурсу): Пріоритетні напрями розвитку науки та техніки : матеріали міжнародної інтернет-конференції. Чернігів : Наука та практика, 2021. С. 6-9.
9. Базарова І.В. Контактвстановлюючі кліше в англомовному дискурсі. 73 професорсько-викладацька науково-технічна конференція : збірник тез доповідей. Одеса : ОНМУ 2020. С. 7-8.
10. Базарова І.В. Реалізація комунікативної стратегії встановлення контакту в дискурсі світської бесіди : Інновації ХХ століття: Матеріали міжнародної інтернет-конференції, м. Вінниця, 10 серпня 2020 р. : Вінниця: Наука та практика, 2020. С. 5-8.
11. Базарова І.В. Фатична функція VS контактвстановлююча функція: розмежування термінів. *Мова у світлі класичної спадщини та сучасних парадигм* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Львів : ГО «Наукова філологічна організація «ΛΟΓΟΣ», 2020. С. 66-67.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та висловили зауваження:

Шкворченко Наталія Миколаївна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри завідувача кафедри романо-германської філології та методики викладання іноземних мов Міжнародного гуманітарного університету, офіційний опонент. Виступ позитивний. Є запитання.

1. Матеріалом дослідження зазначено епізоди з сучасних англомовних романів та кіноепізоди з сучасних англомовних художніх фільмів і серіалів (с. 18), серед яких є як британські (Death of an Outsider; Nemesis; Sherlock; Father Christmas та інші), так і американські (Hamah's list; Those Christmas Angels; A Kindhearted Christmas; Sweet Magnolias та інші). Виникає запитання: чи розподілявся фактичний матеріал за лінгвокультурами і чи може це бути значущим фактором у виявленні стратегій та тактик жанрів, що

досліджувалися?

2. У підрозділі 2.2 (с. 45) йдеться про наявні в лінгвістиці класифікації мовленнєвих жанрів, зокрема про виокремлення первинних і вторинних мовленнєвих жанрів, а також елементарних і комплексних. Виникає запитання: яке місце в цих типологіях посідають жанри світської бесіди та пліткарства?

3. У підрозділі 3.1.1 аналізуються прагматичні риси гіпержанру світської бесіди, які класифікуються за різними показниками, наприклад, наскільки добре співрозмовники знають один одного (с. 85), місце бесіди (с. 87), ситуація спілкування (с. 89), рамки перебігу світської бесіди (с. 90) та деякі інше. Авторкою наведено низку прикладів з лінгвістичною інтерпретацією. Виникає запитання: чи впливає гендер комунікантів на мовленнєві тактики?

4. На с. 114 сказано, що учасники світської бесіди лавірують між двома головними стратегічними установами: бути ввічливими та гідно репрезентувати себе. Виникає запитання: а якими стратегічними установами керуються пліткарі?

Приходченко Олександра Олексіївна, кандидат філологічних наук, доцента, доцента кафедри іноземних мов професійного спрямування Запорізького національного університету, офіційний опонент. Виступ позитивний. Є запитання.

1. Не викликає сумнівів доцільність дослідження лексем “gossip” та “small talk” у діахронії (с. 33). Але постають деякі питання: «Чи відрізняється визначення лексеми small talk у словниках відповідно до часу їх виникнення? Чи набувала ця лексема нових значень протягом розвитку суспільства з 1751 року (коли воно вперше виникло) і до сьогодні?».

2. Наступне зауваження стосується тем, які є сприятливими або недоречними для світської бесіди (с. 65). Просимо коментарів щодо їх обумовленості, можливості зміни та відмінностей від тем пліток (чи бувають вони позитивними та негативними) (с. 75-78).

3. На сторінках 98 – 104 Ви виокремлюєте теми, які є характерними для світської бесіди. Як на Вашу думку, чи будуть відрізнятися теми бесіди між зовсім незнайомими, малознайомими та знайомими людьми?

4. Враховуючи теоретичні засади теорії комунікації, було проведено детальний аналіз стратегій та тактик, характерних для світської бесіди та пліткарства (п. 3.2.1), у зв'язку з цим виникає низка питань: «Які тактики є найчастотнішими? Які зустрічаються рідше? Які інші стратегії

і тактики, на Вашу думку, можуть бути характерними для світської бесіди та пліткарства?».

Войтенко Леся Іванівна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри зарубіжної літератури Одеського національного університету імені І.І.Мечникова, рецензент. Виступ позитивний. Є запитання.

На мою думку, уточнення потребує тематичний аспект фактичного мовлення: в якому жанрі спостерігається більша варіативність тем: у жанрі світської бесіди чи в пліткарстві? Крім того, виникає запитання: чи досліджувала авторка реакцію на плітки? Чи завжди реципієнт позитивно їх сприймає?

Пожарицька Олена Олександрівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри граматики англійської мови Одеського національного університету імені І.І.Мечникова, рецензент. Виступ позитивний. Є запитання.

1) Дисертантка зазнає (зокрема на С. 112), що пліткарі часом випереджують плітки «від хрещенням» від пліток. Які мовні засоби для цього використовуються і яку соціально-прагматичну функцію вони виконують?

2) В дослідженні сказано, що тактика шпильки за формою схожа на комплімент (С. 166). Які мовні або позамовні маркери дозволяють відрізнити шпильку від комплімента?

Результати голосування:

"За" 5 членів ради,

"Проти" — членів ради,

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада присуджує **БАЗАРОВІЙ Ірині** ступінь **доктора філософії** з галузі знань **03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія**.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Наталія КОНДРАТЕНКО

